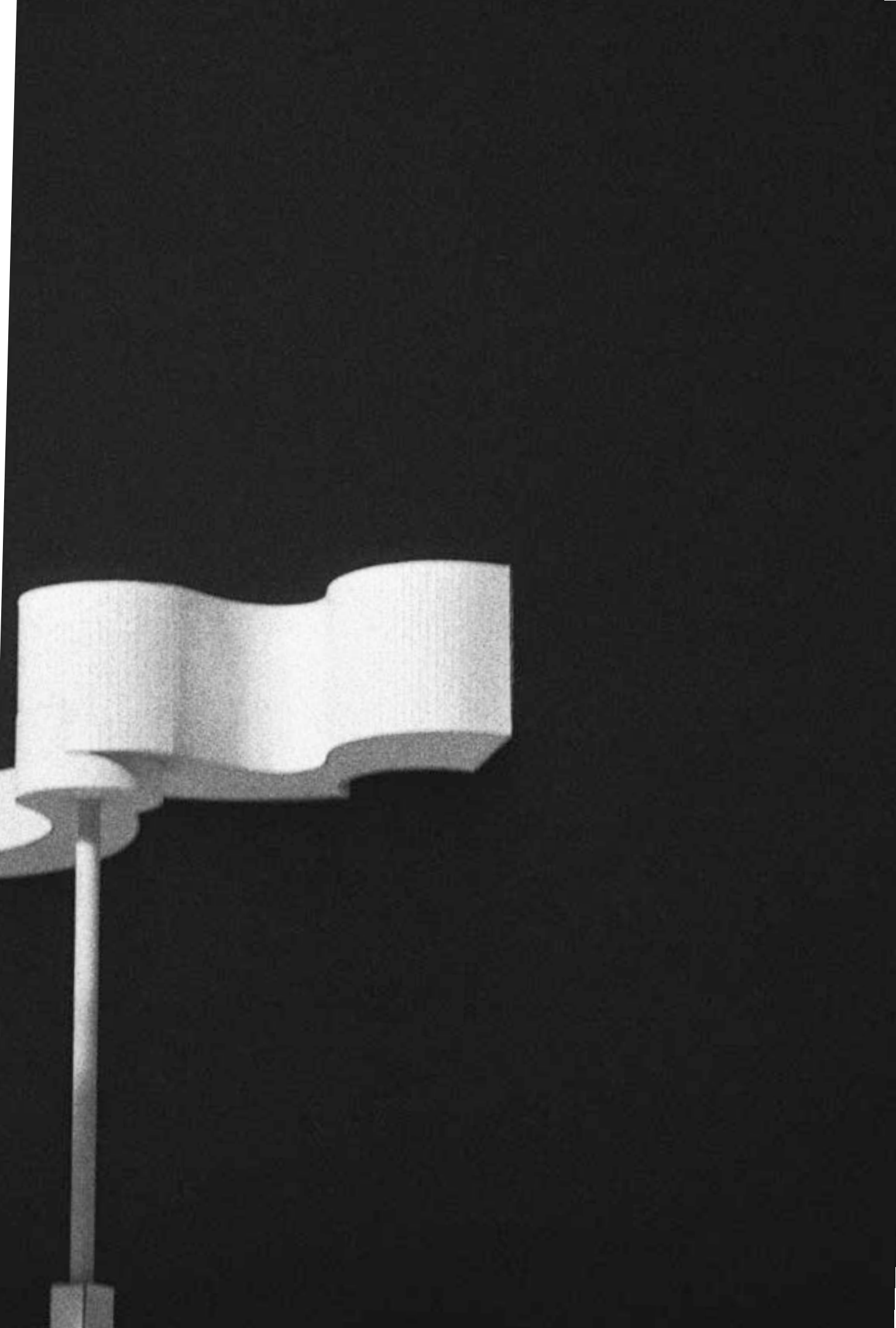
Edvard Kovač

Park spomina Teharje

Arhitekt Marko Mušič

DOKLER
SELE
NJEJ
KOT

MARK

LI, NI JAMB INNE TROHEJ.
DISTANCO SE RODI OBLIKA.
ORAŽENA REŠNIČNOST KRIKA
A GODBA SEGIDI NAPREJ.

KAJETAN KOVIČ

SPOMINA TEHARJE

Celjska Mohorjeva družba
Prva slovenska založba

Slovenska akademija znanosti in umetnosti
Academia scientiarum et artium Slovenica

Razred za umetnosti
Classis V: Artes

Edvard Kovač
PARK SPOMINA TEHARJE
Arhitekt Marko Mušič

Dopolnjena izdaja
© Edvard Kovač in Marko Mušič. Vse pravice pridržane.

Besedilo: Edvard Kovač
Risbe, načrti in modeli: Marko Mušič in Atelje Marko Mušič
Zasnova in priprava gradiva: Sonja Kolar
Uredništvo: Breda Bonač Arko
Fotografije: Valentin Jeck (str. 4), Stane Jeršič (str. 5, 17, 22/23, 24, 27, 39, 45, 48/49, 51, 55, 58/59, 63, 67, 72/73, 94/95, 100, 101, 104/105), Miran Kambič (str. 20/21, 25, 30/31, 33, 35, 36/37, 61, 106/107), Primož Korošec (str. 102 spodaj) in arhiv Ateljeja Marko Mušič
Jezikovni pregled: Simona Kranjc
Oblikovanje in prelom: Mateja Goršič
Natisnila tiskarna Dravski tisk v 300 izvodih.

Ljubljana-Celje 2024

Izdali in založili: Atelje Marko Mušič, d. o. o., zanj Sonja Kolar; Društvo Mohorjeva družba in Celjska Mohorjeva družba, d. o. o., za založbo predsednik Lojze Kozar in ravnateljica dr. Tanja Ozvatič. Izdajo je podprla Slovenska akademija znanosti in umetnosti.

Sprejeto na seji Razreda za umetnost Slovenske akademije znanosti in umetnosti dne 15. junija 2011 in na seji predsedstva dne 27. junija 2011.

Knjiga je ponovni natis knjige, ki sta jo je izdala in založila SAZU in Atelje Marko Mušič leta 2011 in je tokrat ločeno natisnjena v slovenskem in angleškem jeziku.

Venec zmage na osrednjem spominskem obeležju ter njegov model v zmagovitem natečajnem projektu (notranji naslovnici).

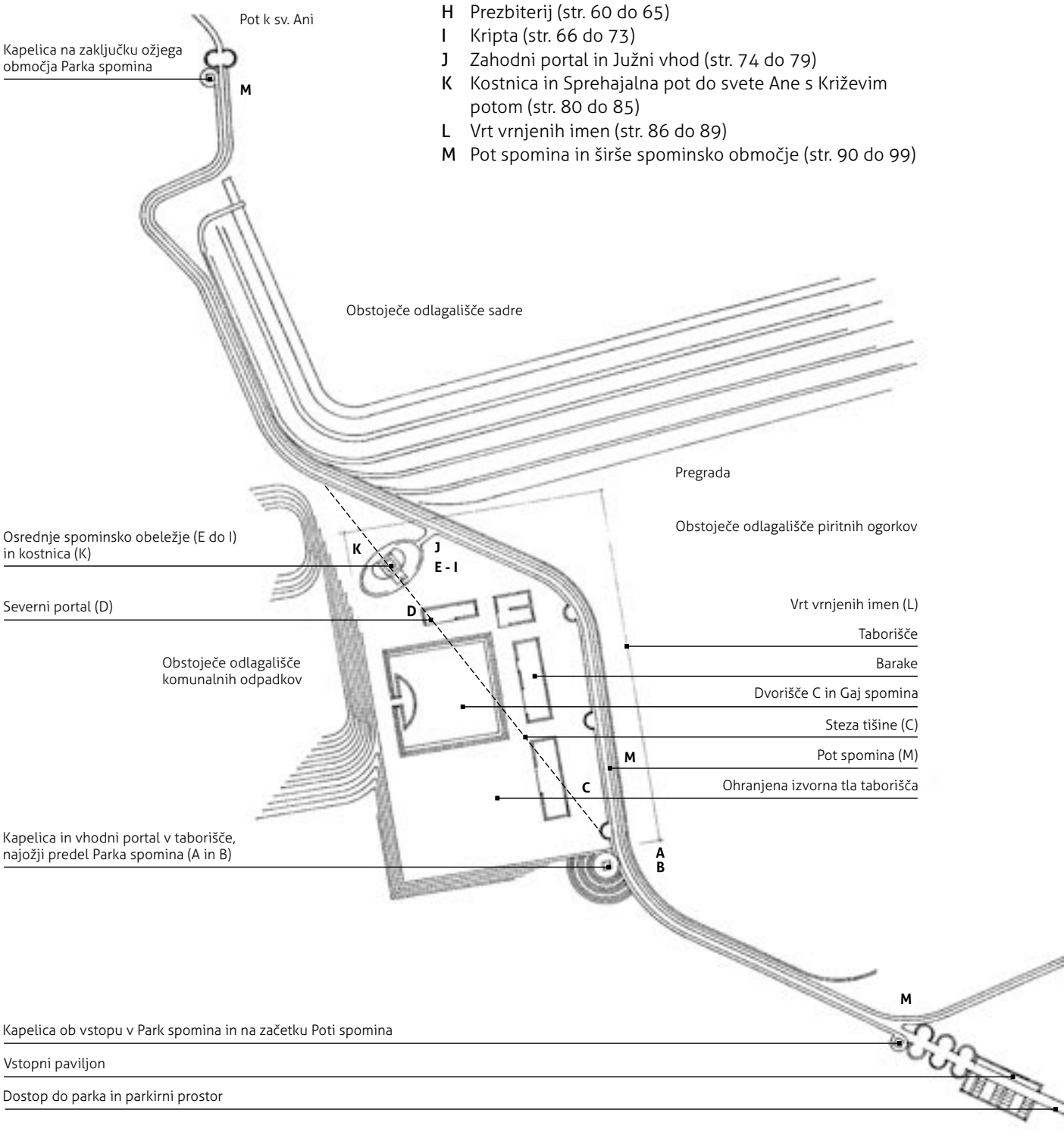
Na naslovnih straneh 2/3 so uporabljeni stihi iz Sibirskega ciklusa s komentarjem akademika Kajetana Koviča.

Še ohranjeni del izvornih tal taborišča, kjer je urejeno najožje območje Parka spomina (str. 5).

Postaje vodnika skozi Park spomina

A Vhodni portal (str. 16 do 21)
B Kapelica Jezusovega bičanja (str. 22 do 31)
C Steza tišine (str. 32 do 37)
D Severni portal (str. 38 do 43)
E Osrednje spominsko obeležje (str. 44 do 49)
F Znamenje križa (str. 50 do 53)
G Venec zmage (str. 54 do 59)
H Prezbiterij (str. 60 do 65)
I Kripta (str. 66 do 73)
J Zahodni portal in Južni vhod (str. 74 do 79)
K Kostnica in Sprehajalna pot do svete Ane s Križevim potom (str. 80 do 85)
L Vrt vrnjenih imen (str. 86 do 89)
M Pot spomina in širše spominsko območje (str. 90 do 99)

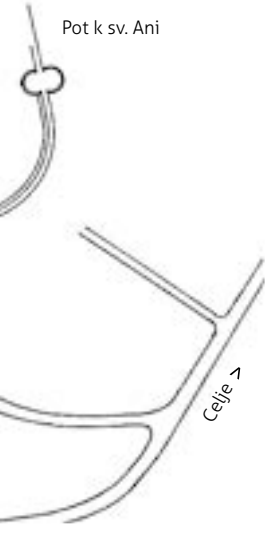
Situacija, natečajni projekt

0 50 100 m

Park spomina Teharje

Odkar človek hodi pokonci, zre v nebo, dviga roke k zvezdam, da bi jih nabral v šopek ali da bi objel sonce, luno, razmišlja, kaj vse je za njimi in kje so njegovi dragi, od katerih se je sicer poslovil, nikoli pa ni sprejel, da jih enostavno ni več in da jih nikoli več ne bo videl. Poprej jih je že zagrebel v zemljo, kraj pokril z listjem in nanj položil kamen, da bi vedel, kje je njihova poslednja postaja, od koder so odšli tja, kjer sam še nikoli ni bil, kamor upa, da enkrat pride tudi sam in jih znova sreča. Te pomenljive kretnje smemo imenovati začetke civilizacije, saj antropolog Claude Lévi-Strauss pravi, da je človek postal človek, ko je začel pokopavati svoje drage.

Grobišča so potemtakem temelj vsake civilizacije, saj nakazujejo človekovo najglobljo težnjo, njegovo hrepenenje po večnosti. Človeku od vsega začetka ni bilo težko spoznati, da z umrlo nevesto ne more več zaplesati, se ne več nasmejati s pokojnimi otroki in ne več objeti dobrosrčnih rajnih starcev. Toda odhod njegovih dragih iz življenja je imel vedno za krivico. Da bi imelo to življenje smisel, mora obstajati še neko drugo življenje, tisto, ki ga sicer še ne vidi, toda zagotovo obstaja. Toda v to življenje lahko vstopa le preko simbolnega sveta. Preko simbolnih besed, obrednih kretenj in posvečenih predmetov bo lahko še naprej govoril s svojimi najbližjimi. Potrebna so mu samo znamenja, da se spomni nanje. In najbolj prepričljivo znamenje je grob, tam so ostanki tistega bitja, ki je trpelo in ljubilo, se smejalo in jokalo kakor on sam.

Sklep

Lahko bi rekli, da je Spominski park Teharje, ki ga je zasnoval arhitekt Marko Mušič, hkrati modrost in poezija v kamnu. Upošteval je, da se vsega ne da popraviti, najmanj pa vrniti življenje ubogim tamkaj umorjenim in v smrt odpeljanim. Toda mogoče jim je z dostojnim spominom povrniti dostojanstvo in s tem ohraniti temelje človeške kulture in civilizacije. Večplastna simbolika, ki jo je arhitekt vnesel v svoje načrte in ob gradnji Spominskega parka tudi v veliki meri dejansko uresničil, govori, da je umetniško delo mogoče dojemati na več ravneh. Najprej obstaja občečloveški nivo. Zaradi tega ima dostop do Spominskega parka in dojemanja njegovih temeljnih simbolov vsakdo, ki v srcu ohranja pieteto do pokojnih. Slovenski obiskovalec Parka bo v Mušičevi ustvarjalni zasnovi prepoznal slovenske prvine, zato mu bo Spominski park tudi poklon slovenski omiki. Krščanski vernik bo dodatno vesel teh simbolov in modrostnih stavkov in mu bo kot verniku spominski kraj hkrati romarska pot večnostnega spomina in molitve. Za vse obiskovalce pa bo zelo kompleksen in pomensko bogat Park hkrati umetniško izjemno izoblikovano spominsko obeležje in kraj premišljevanja in meditacije, ki bo klical: »Tega nikoli več!«

Prof. dr. Edvard Kovač je slovenski filozof in esejist ter frančiškanski teolog. Kot filozof izhaja iz personalizma in preko svojega učitelja, francoskega filozofa Emmanuela Lévinasa, oblikuje postmoderno etiko. Omenjeni judovski mislec mu tudi pomaga, da išče navdih za svoje eseje v judovski Bibliji. Predavati je začel na Filozofski fakulteti Katoliške univerze v francoskem Toulousu, kjer še vedno deluje kot profesor etike in filozofske antropologije nekaj mesecev v letu. Sicer je profesor etike na dveh fakultetah Univerze v Ljubljani, Teološki in Filozofski. Sodeluje v magistrskem programu Varstva naravne dediščine Biotehnične fakultete. V svoji filozofski misli, ki jo razvija in o njej piše v Franciji in Sloveniji, se dotika pojmov ljubezni, prijateljstva in odpuščanja, predvsem pa medosebnega etičnega odnosa. Zato sega v obzorju Lévinasovega pogleda po različnih avtorjih, od srednjeveškega frančiškanskega filozofa Janeza Duns Scota, preko Friedricha Nietzscheja do sodobnikov, kot npr. Paula Ricoeurja. Za svojo zbirko esejev Oddaljena bližina je leta 2000 prejel Rožančevo nagrado. Je tudi član Upravnega odbora slovenskega Centra PEN in predsednik Odbora pisateljev za mir Mednarodnega PENa.

Marko Mušič je diplomiral pri prof. Edvardu Ravnikarju ter se izpopolnjeval na Danskem in v ZDA (Louis I. Kahn). Z zmagami na natečajih je uresničil številna arhitekturna dela kot so Univerzitetno središče v Skopju, kulturna središča v Kolašinu, Bitoli, Bosanskem Šamcu in Nikšiču, knjižnica in avtobusna postaja v Novem mestu, štiri cerkve v Ljubljani in Bosni ter projekte nove potniške postaje, nove narodne in univerzitetne knjižnice (NUK II) ter Apostolske nunciature, vse v Ljubljani. Zasnoval in uredil je tudi novi del osrednjega ljubljanskega pokopališča Žale in Park spomina v Teharjih. Je redni član Slovenske in Evropske akademije znanosti in umetnosti ter dopisni član štirih tujih akademij. Med številnimi priznanji je prejel tudi Prešernovo nagrado za življenjsko delo. Njegova arhitektura je doslej predstavljena v desetih monografijah, *Valovanje v svetlobi, arhitektura nove draveljske cerkve* (Nace Šumi), *Nove Žale* (Nace Šumi), *Znak v prostoru, Arhitektura nove avtobusne postaje v Novem mestu* (Nace Šumi), *Znamenja* (Nace Šumi), *Vile* (Nace Šumi), *Nova cerkev v Dravljah, Učlovečena arhitektura* (Jure Mikuž), *Mušičeve Žale* (Jure Mikuž), *Kolašin in Lovčen, Od človeškega k onstrančloveškemu* (Fedja Košir), *Park spomina Teharje* (Edvard Kovač) in Univerzitetno središče v Skopju (Georgi Konstantinovski).

Park spomina Teharje

Investitor: Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve RS, Kotnikova 5, Ljubljana
Predstavnica investitorja: Dunja Bubanj, univ. dipl. inž. arh.
Vodja projekta: Komisija Vlade RS za reševanje vprašanj prikritih grobišč, Gradbeni odbor
Ureditveni načrt: Razvojni center, Planiranje d. o. o. Celje, naročnik: Občina Celje, Izvršni svet, vodja projekta: mag. Alenka Kocuvan – Polutnik, univ. dipl. inž. arh.
Projekti: Atelje Marko Mušič, d. o. o., Ljubljana
Svetovalec za sakralne vsebine in izbor besedil: prof. dr. Edvard Kovač
Arhitekt: Marko Mušič

1993 – javni anonimni arhitekturni natečaj, 1. nagrada,
avtor: Marko Mušič s sodelavci (Atelje Marko Mušič)
1995 – ureditveni načrt
1995 – idejni projekt
1995/1998 – osrednji spominski objekt, izvedbeni projekt in izvedba
2000 – minimalna 1. faza ureditve, izvedbeni projekt
2001/2003 – Vhodni portal in kapela Kristusovega bičanja, projekti in izvedba
2003/2004 – osrednji spominski objekt, ureditev kripte in prezbiterija, projekti in izvedba
2003/2005 – Steza tišine in Severni portal, projekti in izvedba
2002/2006 – Zahodni portal, projekt in izvedba
2005/2006 – ureditev dvorišča »C« in Gaja spomina, idejno-programska zasnova
2005/2006 – Kostnica, idejni projekt
2005/2006 – Vrt vrnjenih imen in aleja kenotafov, idejni projekt
2006 – podlage za spremembo ureditvenega načrta
2014 – Park spomina Teharje je razglašen za kulturni spomenik državnega pomena

1995 – Park spomina Teharje je objavljen v reviji *Cerkev v sedanjem svetu*, št. 5–6 (avtor besedila Marko Mušič)
2000 – izide monografija *Znamenja* s predstavitvijo projekta in izvedenega dela Parka spomina Teharje (avtor besedila Nace Šumi, izdal Znanstveni inštitut Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani)
2001 – Park spomina Teharje je objavljen v reviji *Ampak*, letnik 2, št. 11 (avtor besedila Edvard Kovač)
2007 – objavljen je intervju Tjaše Kaluža z arhitektom Markom Mušičem Park spomina Teharje, v: *Etika svetosti življenja* (diplomsko delo; mentor izr. prof. dr. Edvard Kovač, Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede)
2008 – izide zbornik *Slovenski slikarji*, kiparji in arhitekti akademiki z objavo Parka spomina Teharje (izdala Slovenska akademija znanosti in umetnosti)
2010 – izide monografija *Kolašin/Lovčen* z objavo projekta in izvedenega dela Parka spomina Teharje (avtor besedila Fedja Košir, izdali Slovenska akademija znanosti in umetnosti in *Črnogorska akademija znanosti in umetnosti*, ločene knjige v slovenskem, črnogorskem in angleškem jeziku)
2011 – izide monografija *Park spomina Teharje* (avtor besedila Edvard Kovač, izdala Slovenska akademija znanosti in umetnosti in Atelje Marko Mušič)
2013 – Izide monografija *Univerzitetno središče v Skopju* (avtor besedila Georgi Konstantinovski, izdala SAZU), z objavo projekta in izvedenega dela Parka spomina Teharje
2021 – izide monografija *Glas umetnikov* z objavo Parka spomina Teharje (izdali SAZU in Galerija Prešernovih nagrajencev Kranj)
2024 – izide monografija *Park spomina Teharje* (avtor besedila Edvard Kovač, izdala Celjska Mohorjeva družba in Atelje Marko Mušič s podporo Slovenske akademije znanosti in umetnosti), ločeno v slovenskem in angleškem jeziku

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

726.8(497.4):929Mušič M.

KOVAČ, Edvard
Park spomina Teharje : [arhitekt Marko Mušič] / [besedilo Edvard Kovač ; risbe, načrti in modeli Marko Mušič in Atelje Marko Mušič ; fotografije Valentin Jeck ... et al.]. - Dopolnjena izd. - Ljubljana : Atelje Marko Mušič ; Celje : Društvo Mohorjeva družba : Celjska Mohorjeva družba, 2024

ISBN 978-961-278-697-7 (Celjska Mohorjeva družba)
COBISS.SI-ID 190358275

9 789612 786977 25 €

